

АДАПТАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЯКОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ

Штирхун Х.І.,

Чернігівський національний технологічний університет

Інтеграція України у європейський простір є дуже важливим кроком для нашої країни. Особливої актуальності цей процес набуває серед аграрних підприємств, адже сільське господарство є важливою частиною бюджету Європейського Союзу. ЄС створив та здійснює єдину сільськогосподарську політику, яка полягає у тому, щоб забезпечити надійні та безпечні запаси продовольства для європейців в усіх країнах-членах. Водночас, фермери отримують допомогу в модернізації своїх господарств для підвищення сільськогосподарської продуктивності та мають підтримку у розв'язанні таких проблем як несприятливі кліматичні умови та кризи ринку. Внаслідок економічних реформ, що проваджує Європейський Союз, за останні 30 років, витрати фермерів, скоротилися з 75% до 40%.

Особливої уваги у європейському просторі займає якість сільськогосподарської продукції. Причому, безпека продуктів є складовою частиною її якості. Якщо їжа є шкідливою для здоров'я або небезпечною для споживачів, то вона є неякісною. Єдина сільськогосподарська політика дозволяє фермерам виробляти достатньо безпечну, якісну їжу для європейських споживачів, сприяє всебічному розвитку сільського господарства, застосовує найвищі стандарти догляду за навколишнім середовищем і сільськогосподарськими тваринами; допомагає споживачам робити усвідомлений вибір щодо харчування за рахунок добровільних схем маркування якості ЄС; сприяє інноваціям в сільському господарстві і харчовій промисловості тощо.

Забезпечення безпеки та якості харчових продуктів у Європі здійснюється за допомогою спеціально розроблених інструментів, одним з яких є маркетингові стандарти. Усі продукти, що імпортуються в ЄС, повинні принаймні відповідати стандартам, які закладені в законодавстві ЄС.

Відносно законодавства ЄС розрізняють:

- загальний маркетинговий стандарт (GMS) - загальні мінімальні вимоги, що застосовуються до (майже) всіх сільськогосподарських продуктів, які продаються в ЄС і для яких не встановлено жодних специфічних маркетингових стандартів;

- спеціальні маркетингові стандарти (SMS) - мінімальні вимоги, що застосовуються до конкретних груп товарів, наприклад, до свіжих фруктів та овочів (FFV), що включають яблука, цитрусові, ківі, салат-латук, кучерявий і широколистяний цикорій, персики і нектарини, груші, полуницю, солодкі перці, столові сорти винограду та помідори.

Продукція, що не охоплюється спеціальним маркетинговим стандартом, повинна відповідати загальному маркетинговому стандарту. Проте, якщо експортер в змозі показати, що продукти відповідають будь-якому стандарту, що прийнятий в UNECE (якщо такий є), то цей стандарт приймається.

Розроблені Європейською економічною комісією ООН (UNECE) стандарти

(Україна є її членом з 1947 року), найчастіше використовується імпортерами Європейського Союзу. Вони визначають мінімальні вимоги до якості сільськогосподарської продукції. Дані стандарти розроблені для свіжих овочів та фруктів, сухих і сушених продуктів, м'яса, насіннєвої картоплі, яєць, зрізаних квітів.

У стандартах UNECE визначаються різновиди продукції конкретного виду, продукція поділяється на три класи: екстра клас, перший клас та другий клас, визначається оптимальний розмір продукції, її товарний вигляд, зазначаються відомості щодо маркування.

На основі стандартів UNECE Організацією європейського економічного співробітництва були розроблені стандарти OECD та випущені спеціальні пояснювальні брошури з фотографіями певних продуктів та коментарями до них для того щоб побачити різницю між продуктами екстра класу, першого та другого класів, а також наведені приклади зіпсованих непридатних для споживання та реалізації продуктів тощо.

Іншим міжнародним стандартом якості аграрної та харчової продукції є Кодекс Аліментаріус, розроблений міжнародною комісією ООН з Кодексу Аліментаріус (Україна є її членом з 2004 року). Він рідше використовується у ЄС, проте, якщо необхідний стандарт ЄС чи UNECE відсутній, то звертаються до Кодексу. У даному Кодексі покладені принципи системи аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках (НАССР). Дана система охоплює питання контролю на всіх стадіях виробництва продукції.

Продовольчі стандарти Кодексу охоплюють мінімальні вимоги як до безпеки, так і до якості харчових продуктів. Розрізняють загальні (горизонтальні) та спеціальні (вертикальні або товарні) стандарти. Перші, пов'язані з певними аспектами виробництва, встановлюють правила маркування продукції, гігієни продуктів харчування, максимально допустимі рівні забруднення продуктів, використання пестицидів, ветеринарних препаратів і харчових добавок у продукції, методики оцінки безпеки харчових продуктів і біотехнологій. Гігієна продуктів харчування включає загальні принципи, кодекси гігієнічної практики в конкретних галузях чи обробки харчових продуктів, керівні принципи для використання системи НАССР.

Товарні стандарти встановлюють певні особливості, такі як склад, презентація, ідентичність оброблених, напівоброблених і сирих продуктів. Наприклад, для зернових та бобових культур та продуктів з них; жирів, масел, та продуктів з них; риби, м'яса та їх продуктів; молока і молочної продукції; їжі для спеціальних дієт (включаючи їжу для немовлят і дітей); свіжих та оброблених овочів і фруктів, соків; органічних продуктів; різних харчових продуктів (шоколад, мед, цукор та ін.).

Якщо відповідний стандарт у Кодексі Аліментаріус відсутній, то використовують загальний маркетинговий стандарт ЄС.

Переваги впровадження міжнародних стандартів якості полягають у такому: визначають єдині правила для всіх учасників ланцюжка поставок; збільшують прозорість ринку; створюють однакові умови для доступу на ринок; допомагають виробникам відповідати вимогам ринку; зменшують присутність неякісних продуктів

на ринку: сприяють відповідності ціни та якості продукції; підвищують рентабельність виробників; усувають технічні бар'єри у торгівлі; дозволяють укладати контракт без особистого контролю покупцем; захищають інтереси споживачів; інформують споживачів і допускають цінове порівняння між продуктами подібної якості.

Процес євроінтеграції України буде тривати ще довгий час, проте наша країна визначила єдино вірний шлях соціально-економічного розвитку. 22 липня 2014 був прийнятий Закон № 1602 VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо харчових продуктів» згідно до якого Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» буде викладений у новій редакції з 20 вересня 2015 року під назвою «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів». Згідно даного закону в Україні на підприємствах буде активно запроваджено європейську модель системи забезпечення безпеки та якості харчових продуктів, яка базується на принципі «від поля до столу» та системі HACCP, адже застосування HACCP є однією з найголовніших вимог вступу України до ЄС.

Метою вищезгаданого закону є адаптація законодавства України під законодавство ЄС щодо безпеки та якості харчових продуктів, у тому числі аграрної продукції. Сумлінне виконання його положень дасть змогу забезпечити високий рівень захисту здоров'я людей та інтересів споживачів, а також створити прозорі умови ведення господарської діяльності, підвищити конкурентоспроможність вітчизняних харчових продуктів і зменшити ціни на них.

Таким чином, головною метою держави у сфері безпеки та якості харчових продуктів, у тому числі аграрної продукції, повинна бути розробка потужної законодавчої бази, стимулювання та контроль за виконанням аграрними підприємствами вимог щодо забезпечення високої якості аграрної продукції. Такий підхід дасть змогу швидше адаптуватися до нових умов європейського простору та забезпечити конкурентоспроможні позиції на ньому.

Література:

1. European Policy For Quality Agricultural Products. - Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, January 2007. - 20 p.
2. Standards for seeds, tractors, forest, fruit and vegetables // The official web-site of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.oecd.org>. – Title from the screen.
3. The European Union explained: Agriculture. - Luxembourg: Publications Office of the European Union, April 2014. - 16 p.
4. The official website of Codex Alimentarius – International Food Standards [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.codexalimentarius.org>. – Title from the screen.
5. The official website of the United Nations Economic Commission for Europe [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.unece.org>. – Title from the screen.